

ВІДГУК

народного артиста України, професора, завідувача кафедри оперного співу
Національної музичної академії України імені П.І.Чайковського
ДЯЧЕНКА ОЛЕКСАНДРА МИКОЛАЙОВИЧА
та доктора мистецтвознавства, професора кафедри історії української музики
та музичної фольклористики

Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського,
заслуженого працівника освіти України

КОПИЦІ МАРІАННИ ДАВИДІВНИ

на творчий мистецький проєкт творчої аспірантки кафедри оперного співу
Національної музичної академії України імені П.І.Чайковського

ЦЮПАК КАРАБУЛУТ ВІКТОРІЇ АНАТОЛІЇВНИ

«Вокальна творчість Віталія Кирейка: виконавська актуалізація»,

поданий до захисту на здобуття ступеня доктора мистецтва

за спеціальністю **025 «Музичне мистецтво»**

Тема наукового творчо-мистецького проєкту Вікторії Анатоліївни Цюпак Карабулут ґрунтується на актуальних і масштабних для українського мистецтва нарративах. Адже творчий всесвіт митця – це багатовимірний простір, що включає не тільки концепційні параметри його спадщини. Без урахування таких категорій як цивілізаційно-культурний зміст історичної епохи, в якій розвивався митець, причому зі всіма її складностями, різноманітностями, а також внутрішньої сутності ціннісного естетичного простору самого художника в його універсальних та архетипових компонентах, неможливо оцінити значимість його на мапі історії і культури.

Ці роздуми в повній мірі відносяться до оцінки творчості Віталія Кирейка, що формувалась протягом другої половини ХХ століття у різноманітних величинах. Мистецька палітра України розвивалась у двох масштабних напрямках, що в деяких творчих проєктах перетинались, а десь були непримиренними антагоністами. Мова про стилі авангард і фольклоризм. Віталій Дмитрович завжди був прихильником цінності національних традицій, причому в їх архетипових формулах етногенетичного начала. Він стояв на твердих позиціях охоронця кордоцентризму Г. Сковороди, екуменізму П. Могили, українського бароко, гуманізму Т. Шевченка – М. Лисенка з алегорією «неньки-України» і софійності, як осереддя української духовності.

Саме вибраний ракурс аналізованого мистецького проєкту, що зосереджений на архетипових якостях національних жіночих образів у

вокальній творчості В. Кирейка, якнайкраще презентує естетико-мистецьку цінність спадщини Майстра.

Вікторія Анатоліївна активно презентувала величезну вокальну спадщину Віталія Кирейка у своїй інтенсивній концертній діяльності, шукала власні підходи до інтерпретаційних втілень жіночих портретів як в оперній, так і камерно-вокальній творчості композитора.

Авторка ввела у виконавський, пізніше, дослідницький обіг маловідомі, а то і невідомі твори В. Кирейка.

Крім того, творчий проєкт налічує напрацювання методології інтерпретації, що включає системний набір історичного, музикознавчо-аналітичного, компаративного, інтонаційно-образного методів.

Авторка розглядає концепційно-сміслові засади вокальної спадщини Віталія Дмитровича з позицій епохи і часу, підкреслюючи його роль як глибокого знавця національної спадщини, фольклорних засад українського мистецтва, особливо полтавського регіону. При виконавській презентації опусів митця п. Вікторією зверталась особлива увага на музично-виражальний арсенал засобів у актуалізації світоглядних основ того чи іншого твору.

Вокальна спадщина В. Кирейка не є популярною серед виконавців у силу її глибини і складності прочитання. Віддамо належне першій виконавиці вокальних творів Валентині Геніївні Антонюк, а також керівниці творчого проєкту, першій дослідниці масштабного спадку митця Ірині Шестеренко, яка невтомно продовжує формувати виконавців і дослідників-кирейкознавців. Грателюємо цим непростим зусиллям!

Звернемо особливу увагу на розділ проєкту, присвячений оперній спадщині В. Кирейка, а саме його оперній драматургії, яка недостатньо висвітлена в українському музикознавстві. Усі п'ять опер композитора різні за ідейним, стильовим, жанровим началом. Це і опера-феєрія «Лісова пісня», що принесла визнання і популярність молодому митцеві, романтична опера «У неділю рано», сатирично-фантастична «Марко в пеклі», камерна комічна «Вернісаж на ярмарку» і опера-драма «Бояриня». Особливість цих творів у тому, що усі вони презентують українську класичну драматургію, яка в силу соціально-політичних імперських умов не могла бути позитивно сприйнята в соціумі. А «Бояриня» Лесі Українки взагалі була заборонена.

Вікторія Анатоліївна знайшла цікаві ракурси у змалюванні образів головних героїнь, їх внутрішнього світу, національної архетиповості, філософських підтекстів першоджерел. У роботі стверджується, що «героїні

опер уособлюють найкращі риси українського жіноцтва, утверджують велич кохання, українського патріотичного духу, боротьби за незалежність та відстоювання національної ідеї» (стор. 58).

Цікавими представляються дослідження інтерпретаційних версій кожної з образів, аналітичні роздуми про виконавиць.

Погодимося з авторкою проєкту, що актуальність і значущість цих опер В. Кирейка залишається затребуваною для репертуару наших театрів і представляє значний, нереалізований на практиці внесок у скарбницю оперного мистецтва України.

Ще одна презентована в роботі масштабна творча палітра композитора – його камерно-вокальна спадщина. Вона багаточисельна – понад 100 опусів романсів, солоспівів, дуетів на високопрофесійні поезії українського та зарубіжного доробку. Це – Л. Українка, М. Рильський, П. Тичина, Б. Олійник, І. Франко, Й. Гете, Т. Шевченко, Д. Павличко та багато інших.

У кожному з розглянутих і виконуваних творів п. Вікторія шукала набір індивідуальних виражальних засобів композитора, помножених на ментальну природу національного мелосу, емоційну впливовість вербального тексту, інтонаційну спорідненість, ідейно-образне спрямування.

Не пройшла авторка і повз жанру обробок народних пісень у вокальній спадщині В. Кирейка. Валетина Геніївна та Ірина Вікторівна називають жанр обробки митця «перлинами українського пісенного мелосу», що піднімаються до вершин філософського узагальнення категорій трагедії, драми і лірики в музиці.

У цьому підрозділі проєкту презентовано вперше значну кількість зразків камерно-вокальних творів, особливо останніх 2000-х років – це «Мелодія» на поезії Ю. Словацького, «Молитва за Україну» П. Оселедька, романс-балада «Батурина» В. Москвича, «Пісня про Конотоп» В. Москвича і останній солоспів 2016 року «Запалим пам'яті свічу», присвячений подіям Голодомору-33. Однак авторка вважає, що це своєрідне прощання самого митця зі світом.

Можна відмітити в роботі ще багато «родзинок», що стосуються стилістики творів композитора, його ідейної наповненості музичного тексту, пошуку інтерпретаційних особливостей тощо. Все це досконало представлено.

Відповідність публікацій і мистецьких апробацій в темі творчого мистецького проєкту. Матеріали дослідження викладено в доповідях на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях, а також

висвітлено у двох статтях наукових періодичних видань, затверджених МОН України з музичного мистецтва. За темою творчого мистецького проєкту презентовано концертну програму «Вокальна спадщина Віталія Кирейка», що відбулася 30 червня 2023 року в Малому залі імені академіка О.С.Тимошенка НМАУ імені П.І.Чайковського. усі зазначені публікації та апробації відповідають темі зазначеного мистецького проєкту.

Рівень виконання мистецького творчого проєкту. Вікторія Цюпак Карабулут продемонструвала майстерне втілення усіх вокальних творів Віталія Кирейка та зробила на високому рівні його наукове обґрунтування.

Значних зауважень до творчого наукового проєкту у автора опонентського відгуку немає. Дозволю собі задати пані Вікторії три запитання, що доповнять враження від наукової частини роботи:

1. Що спонукало Вас взятися за вивчення і популяризацію вокальної спадщини В. Кирейка?
2. Чи відрізняється стилістика романсів В. Кирейка різних періодів життя?
3. Наскільки відрізняються жіночі образи в оперній і літературній версіях творів?

Отже, вибрана тема, її актуальність і новизна, розкриття задумів композитора, цікаві аналітичні вирішення, вокальна інтерпретація дають право вважати виконання творчого мистецького проєкту Цюпак Карабулут В. А. на високому професійному рівні, а його авторка може бути рекомендована до захисту на здобуття ступеня доктора мистецтва.

Народний артист України, професор,
завідувач кафедри оперного співу
НМАУ імені П.І.Чайковського

 ДЯЧЕНКО О.М.

Заслужений працівник освіти,
доктор мистецтвознавства,
професор, завідувач кафедри історії української музики
та музичної фольклористики
НМАУ імені П. І. Чайковського,

 КОПИЦЯ М. Д.

